

Εκπαιδευτική Ψυχολογία

Ενότητα 6

Συμπεριφορές Αποφυγής στο Σχολικό Πλαίσιο

Ελευθερία Ν. Γωνίδα
Τμήμα Ψυχολογίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Συμπεριφορές Αποφυγής στο Σχολικό Πλαίσιο

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Συμπεριφορές Αποφυγής: Εισαγωγικά Στοιχεία

Συμπεριφορές αποφυγής: Εννοιολογικός προσδιορισμός (1/2)

Οι συμπεριφορές των μαθητών/-ριών οι οποίες χαρακτηρίζονται από:

- (α) Την **απόσυρση της προσπάθειας** και την απομάκρυνση από δραστηριότητες που προάγουν τη μάθηση και την ακαδημαϊκή επίτευξη.
- (β) Την επιδίωξη της **αποφυγής της αποτυχίας** και της επίδειξης χαμηλής ικανότητας.

Συμπεριφορές Αποφυγής: Μορφές (2/2)

- (α) Αποφυγή αναζήτησης βοήθειας.
- (β) Στρατηγικές αυτο-υπονόμευσης/αυτο-αποδυνάμωσης.
- (γ) Αποφυγή 'του καινούριου'.
- (δ) Αντιγραφή.

Αποφυγή Αναζήτησης Βοήθειας και Αναζήτηση Βοήθειας

Αποφυγή αναζήτησης βοήθειας (1/8)

Η συνειδητή απόφαση του μαθητή να ΜΗΝ αναζητήσει βοήθεια τη στιγμή που γνωρίζει καλά ότι τη χρειάζεται για να επιτύχει ένα στόχο:

- Σκόπιμη συμπεριφορά.
- Υιοθετείται όταν οι ενδεχόμενες αρνητικές συνέπειες της αναζήτησης βοήθειας ξεπερνούν τα οφέλη της υπερπήδησης μιας δυσκολίας.
- Υιοθετείται όταν δε θεωρείται αποτελεσματική για την επίτευξη ενός στόχου (*απουσία κατάλληλου/ πρόθυμου ατόμου, επιθυμία αυτονομίας-ανεξαρτησίας*).

Αναζήτηση βοήθειας (2/8)

Η αναζήτηση βοήθειας στην τάξη:

Ωφέλιμη αυτο-ρυθμιστική στρατηγική όταν οι μαθητές συναντούν δυσκολίες τις οποίες δεν μπορούν να ξεπεράσουν χωρίς βοήθεια.

Λειτουργική
(επιθυμητή):

«Εξήγησέ μου κάποια στοιχεία
ώστε να προχωρήσω μόνη μου»

VS

Εκτελεστική
(λιγότερο επιθυμητή):

«Δώσε μου μόνο τη λύση
για να τελειώνω»

Αποφυγή αναζήτησης βοήθειας (3/8)

Πολλοί μαθητές συνειδητά προτιμούν να μη ζητούν βοήθεια, ενώ γνωρίζουν ότι τη χρειάζονται για να προχωρήσουν.

ΓΙΑΤΙ;

Εικόνες 1, 2: Μαθητές αντιμετωπίζουν δυσκολία κατά τη μελέτη τους

Αναζήτηση βοήθειας ή αποφυγή: Γιατί; (4/8)

Προσωπικά χαρακτηριστικά

- Αντιλαμβανόμενη ακαδημαϊκή ικανότητα.
- Αυτοεκτίμηση.
- Στόχοι επίτευξης.
- Πεποιθήσεις για συνέπειες Αναζήτησης Βοήθειας (ΑΒ).
- Κοινωνική επάρκεια.
- Κοινωνικοί στόχοι.
- Σχολική επίδοση.

Αναζήτηση βοήθειας ή αποφυγή: Γιατί; (5/8)

Χαρακτηριστικά του πλαισίου (τάξης)

- Κανόνες και κλίμα τάξης.
- Ενθάρρυνση και υποστήριξη του δασκάλου στην αναζήτηση βοήθειας / πεποιθήσεις δασκάλου για συνέπειες αναζήτησης βοήθειας.
- Δομές στόχων της τάξης.

Αναζήτηση βοήθειας ή αποφυγή: Γιατί; (6/8)

Επιδράσεις της οικογένειας

- Αντιλαμβανόμενη γονεϊκή ζεστασιά και υποστήριξη.
- Πίεση για ακαδημαϊκή επιτυχία.
- Αντιλαμβανόμενοι στόχοι επίτευξης των γονέων.
- Πεποιθήσεις γονέων για συνέπειες αναζήτησης βοήθειας.

Αναζήτηση βοήθειας (7/8)

Πεποιθήσεις για συνέπειες της αναζήτησης βοήθειας:

Λειτουργικές

vs

Δυσλειτουργικές

Αναζήτηση Βοήθειας =
Χρήσιμη συμπεριφορική
στρατηγική, όταν
αναγνωρίζω ότι τη
χρειάζομαι για να
ολοκληρώσω ένα μαθησιακό
στόχο.

Αναζήτηση Βοήθειας =
Ένδειξη χαμηλής ικανότητας.

Αποφυγή αναζήτησης βοήθειας (8/8)

→ Ο ρόλος της ηλικίας και του φύλου:

- Αύξηση της αποφυγής αναζήτησης βοήθειας κατά τη μετάβαση από το δημοτικό στο γυμνάσιο.
- Υποστηρίζεται ότι τα αγόρια τείνουν σε μεγαλύτερο βαθμό να αποφεύγουν να αναζητούν βοήθεια μέσα στην τάξη (ΓΙΑΤΙ;)/ ασυνεπή ευρήματα.

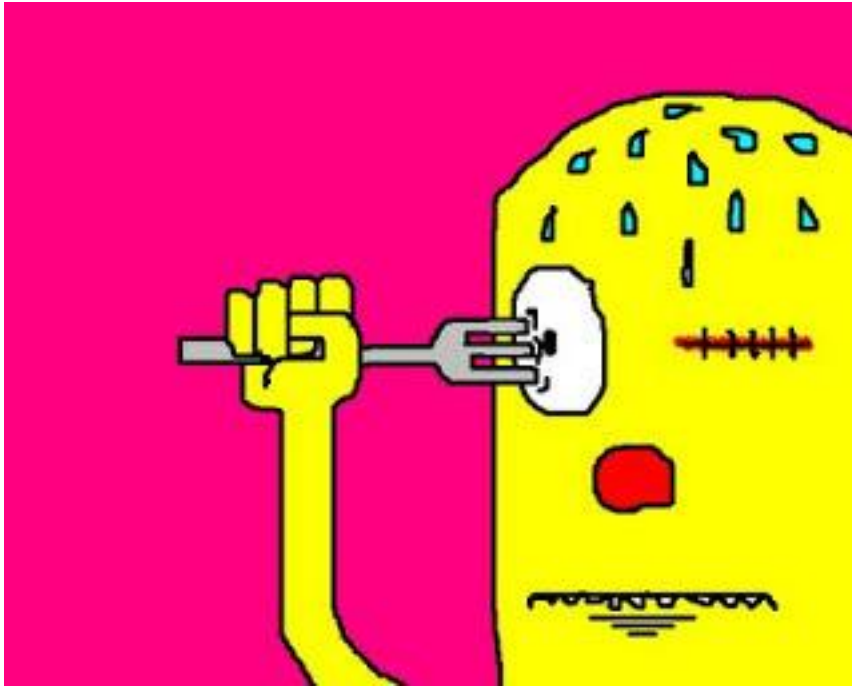

Ακαδημαϊκή Αυτο-υπονόμηση

Ακαδημαϊκή αυτο-υπονόμευση (1/8)

Εικόνα 3: “Πιρούνι στο μάτι” –
Σύμβολο της αυτο-υπονόμευσης

Εικόνα 4: Σταυροδρόμι ανάμεσα
στην αποτυχία και την επιτυχία

Ακαδημαϊκή αυτο-υπονόμηση (2/8)

Ο/Η μαθητής/ήτρια δημιουργεί εμπόδια στην πορεία προς την επίτευξη ενός στόχου έτσι ώστε, στην περίπτωση που αποτύχει, να αποδώσει την αποτυχία στο **‘κατασκευασμένο’ εμπόδιο** και όχι στην έλλειψη ικανοτήτων.

Μακροπρόθεσμα, μείωση γνώσεων και δεξιοτήτων, μείωση σχολικής επίδοσης (**‘αυτο-υπονομευτικές στρατηγικές’**).

Ακαδημαϊκή αυτο-υπονόμευση (3/8)

Παραδείγματα:

- «Θα μπορούσα να τα έχω πάει καλά στο τεστ αλλά ανέβαλα το διάβασμά μου μέχρι την τελευταία στιγμή».
- «Θα μπορούσα να έχω πάρει καλό βαθμό σ' αυτό το μάθημα, αλλά ξόδεψα πολύ χρόνο χαζολογώντας με τους φίλους μου κατά τη διάρκεια όλου του τριμήνου».
- «Θα μπορούσα να έχω πάει καλά στο διαγώνισμα αλλά το προηγούμενο βράδυ ξενύχτησα με τους φίλους μου και ήμουν πολύ κουρασμένος».

<https://www.youtube.com/watch?v=YJL1Y7wtqMo>

Ακαδημαϊκή αυτο-υπονόμηση (4/8)

- Σκόπιμη συμπεριφορά (*κατασκευή δικαιολογιών*).
- Προγενέστερη του έργου-στόχου.
- Μέσο αυτο-προστασίας ή μέσο αυτο-παρουσίασης (*αυτο-εξαπάτηση, εξαπάτηση*).
- Αναβλητικότητα, απόσυρση προσπάθειας, αποφυγή διαβάσματος, κούραση, μειωμένη διάθεση, ψυχαγωγικές δραστηριότητες, χρήση ουσιών/αλκοόλ, κτλ..

Ακαδημαϊκή αυτο-υπονόμηση (5/8)

→ Ποιοι μαθητές συνήθως υιοθετούν στρατηγικές αυτο-υπονόμησης;

- Μαθητές με χαμηλή εμπιστοσύνη στις ικανότητές τους.
- Μαθητές που ενδιαφέρονται ακόμη για το σχολείο αλλά με χαμηλές επιδόσεις.
- Μαθητές σε πολύ ανταγωνιστικά περιβάλλοντα.

Ακαδημαϊκή αυτο-υπονόμηση (6/8)

→ Ποιοι παράγοντες ενθαρρύνουν την υιοθέτηση στρατηγικών αυτο-υπονόμησης;

Προσωπικά χαρακτηριστικά

- Χαμηλή αυτοεκτίμηση.
- Θεωρία σταθερής ευφυΐας.
- Στόχοι επίδοσης – αποφυγής.
- Αβεβαιότητα για το έργο.
- Σχολική επίδοση.

Ακαδημαϊκή αυτο-υπονόμευση (7/8)

→ Ποιοι παράγοντες ενθαρρύνουν την υιοθέτηση στρατηγικών αυτο-υπονόμευσης;

Χαρακτηριστικά πλαισίου

- Ανταγωνιστικό περιβάλλον τάξης (σχολείο, οικογένεια, υψηλό άγχος).
- Στόχοι επίδοσης της τάξης και των γονέων (έμφαση στην αξιολόγηση και την κοινωνική σύγκριση).

Ακαδημαϊκή αυτο-υπονόμευση (8/8)

→ Προϋποθέσεις εκδήλωσης των στρατηγικών αυτο-υπονόμευσης:

(α) Η διάκριση μεταξύ ικανότητας και προσπάθειας.

(β) Η πεποίθηση ότι μπορεί κάποιος να επηρεάσει τις αντιλήψεις των άλλων.

(γ) Η πεποίθηση ότι η χαμηλή προσπάθεια αποτελεί μέσο προστασίας του ατόμου από την απόδοση της αποτυχίας στην ικανότητα.

Τελικά (1/1)

Προστατευτικοί Παράγοντες

- Υψηλές πεποιθήσεις αυτο-αποτελεσματικότητας.
- Υψηλή αυτο-εκτίμηση.
- Στόχοι μάθησης.
- Χρήση Στρατηγικών.
- Υψηλή επίδοση.
- Καλή σχέση δασκάλου-μαθητή.
- Μηνύματα προς τη μάθηση και την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων (σχολείο και οικογένεια).

Παράγοντες Κινδύνου

- Χαμηλές πεποιθήσεις αυτο-αποτελεσματικότητας.
- Χαμηλή αυτο-εκτίμηση.
- Στόχοι επίδοσης-αποφυγής.
- Απουσία χρήσης στρατηγικών.
- Χαμηλή επίδοση.
- Μη υποστηρικτική στάση δασκάλου.
- Μηνύματα προς την επίδοση και την κοινωνική σύγκριση (σχολείο και οικογένεια).

Προτάσεις Εφαρμογής

Προτάσεις εφαρμογής (1/4)

Ενδυνάμωση των προστατευτικών παραγόντων και αποδυνάμωση των παραγόντων κινδύνου στο πλαίσιο του σχολείου και της οικογένειας με στόχο τον περιορισμό των συμπεριφορών αποφυγής.

Εικόνα 5:
Ερωτηματικό.

Προτάσεις εφαρμογής (2/4)

- Συμβολή στη διαμόρφωση ιστορικού επιτυχιών (*εξασφάλιση της κατανόησης της ύλης, προαγωγή δεξιοτήτων αυτο-ρύθμισης, εξατομικευμένη υποστήριξη, ενθάρρυνση σε περίπτωση αποτυχίας*).
- Χορήγηση επαίνου και για την προσπάθεια και όχι μόνο για την τελική επίδοση.
- Περιορισμός της αυστηρής αξιολόγησης και της έμφασης στην ικανότητα ως σταθερού χαρακτηριστικού.

Προτάσεις εφαρμογής (3/4)

- Ενασχόληση με ευχάριστες εποικοδομητικές μαθησιακές δραστηριότητες και ενθάρρυνση για απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων.
- Καλλιέργεια υψηλών αλλά ρεαλιστικών προσδοκιών.
- Ενδιαφέρον και προσωπικό νοιάξιμο για τις ανησυχίες των μαθητών και ανταπόκριση στις μαθησιακές και συναισθηματικές τους ανάγκες.

Προτάσεις εφαρμογής (4/4)

- Οικοδόμηση σχέσης εμπιστοσύνης μεταξύ εκπαιδευτικών-μαθητών, θετικό κλίμα μέσα στην τάξη, περιορισμός του ανταγωνισμού και της κοινωνικής σύγκρισης, ενδυνάμωση του αισθήματος ασφάλειας των μαθητών/-ριών.

Συνεργασία σχολείου – οικογένειας και προαγωγή κοινών μηνυμάτων και πρακτικών.

Παρουσίαση Εργασιών Φοιτητών/ριών (1/2)

- Οι παρουσιάσεις των φοιτητριών και των φοιτητών βασίστηκαν σε επιλεγμένη από τη διδάσκουσα του μαθήματος αρθρογραφία η οποία αποσκοπούσε στη διασύνδεση της θεωρίας και της έρευνας για τα μαθησιακά επιτεύγματα των παιδιών και των εφήβων με την πράξη και την εφαρμογή σε επίπεδο σχολείου και οικογένειας. Οι φοιτητές/ήτριες ανά ομάδα κλήθηκαν να επεξεργαστούν ένα ή περισσότερα από τα συγκεκριμένα άρθρα και να τα παρουσιάσουν μέσα στην τάξη. Για τη βιντεοσκόπησή τους προηγήθηκε η σύμφωνη γνώμη των ιδίων όπως αυτή καταγράφηκε στο ειδικό Έντυπο Συναίνεσης της Ομάδας του Έργου.
- Η διδάσκουσα του μαθήματος εκφράζει τις ευχαριστίες της στην κ. Αλεξάνδρα Δεδικούση, ψυχολόγο, απόφοιτη του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σχολικής και Εξελικτικής Ψυχολογίας του Τμήματος Ψυχολογίας, Α.Π.Θ., για τη συμβολή της στο συντονισμό των ομάδων φοιτητών και την επίβλεψη των εργασιών τους.

Παρουσίαση Εργασιών Φοιτητών/ριών (2/2)

Τίτλος εργασίας:

«Συμπεριφορές Αποφυγής: Αυτο-υπονόμηση».

Βασίστηκε στο:

Λεονταρή, Α. (2006). Αυτο-υπονόμηση. Στο Ε. Συγκολλίτου (Επιμ. Έκδ.), *Έννοια του εαυτού και λειτουργικότητα στο σχολείο* (σελ. 119-138). Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Κυριακίδη.

Ονόματα φοιτητριών:

- Ηλιάδου Παρασκευή
- Δεληγιαννίδου Αντωνία

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (1/2)

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνα 1: «Μαθητής αντιμετωπίζει δυσκολία κατά τη μελέτη του». Άδεια με την οποία διατίθεται: Public Domain. Πηγή:

http://padres.facilísimo.com/foros/psicologiainfantil/problemas-de-aprendizaje-en-los-ninos_966148.html

Εικόνα 2: «Μαθήτρια αντιμετωπίζει δυσκολία κατά τη μελέτη της». Άδεια με την οποία διατίθεται: Public Domain. Πηγή:

<http://pixgood.com/frustrated-elementary-students.html>

Εικόνα 3: «Πιρούνι στο μάτι – Σύμβολο της αυτο-υπονόμευσης». Άδεια με την οποία διατίθεται: Public Domain. Πηγή:

<https://handedalemonorpickedalemon.wordpress.com/2012/10/16/non-parents-giving-parental-advice/>

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (2/2)

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνα 4: «Σταυροδρόμι ανάμεσα στην αποτυχία και την επιτυχία». Άδεια με την οποία διατίθεται: CC BY. Πηγή:

<https://www.flickr.com/photos/86530412@N02/8226451812>

Εικόνα 5: «Ερωτηματικό». Άδεια με την οποία διατίθεται: CC BY-SA. Πηγή:

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Simple_questionmark.svg

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, **Ελευθερία Γωνίδα**.
**«Εκπαιδευτική Ψυχολογία. Ενότητα 6: Συμπεριφορές αποφυγής στο
σχολικό πλαίσιο»**. Έκδοση: **1.0**. Θεσσαλονίκη **2015**. Διαθέσιμο από τη
δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS338/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας 6

Επεξεργασία: Εύχαρις Κιζιρίδου
Θεσσαλονίκη, Εαρινό Εξάμηνο 2014-2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

